

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2009/3 (Değişik İşler)

Karar Sayısı:2009/2

Karar Günü:15.10.2009

R.G. Tarih-Sayı:26.11.2009-27418

DAVACI : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI : Adalet Partisi

DAVANIN KONUSU : Adalet Partisi'nin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespiti istemidir.

I- İDDİANAME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 28.7.2009 günlü, SP.41 Sor. 2009/4 sayılı iddianamesi şöyledir:

“KANITLAR

a) Adalet Partisi Tüzüğü,

b) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Sicil Bürosu'nun davalı Parti ile ilgili olarak düzenlediği tutanak,

c) Davalı Siyasi Parti hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı'mızın 28.06.2001 gün ve SP 78 Hz.2001/7 sayılı dilekçesi ile istenen ihtar istemi konusunda Yüksek Anayasa Mahkemesi'nin verdiği 09.01.2002 gün ve Esas 2001/7 (Siyasi Parti İhtar) Karar 2002/4 sayılı kararı,

d) Davalı Siyasi Parti hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı'mızın 29.05.2002 gün ve SP 78 Hz.2002/7 sayılı iddianamesi ile açılan dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesine ilişkin davamız üzerine Yüksek Anayasa Mahkemesi'nin verdiği 12.7.2006 gün ve Esas 2002/3 (Değişik İşler) Karar 2006/2 sayılı hükmü ve ekleri,

A - GENEL AÇIKLAMA

Siyasi partiler, kuruluş bildirge ve belgelerini yasanın öngördüğü biçimde İçişleri Bakanlığı'na vermekle tüzel kişilik kazanırlar.

Tüzel kişilik kazanan bir siyasi partinin hukuki varlığının mahkeme kararı ile sona erdirilmesi, Anayasa ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nda düzenlendiği üzere ancak kapatma davası ile mümkündür.

Kapatma davasına bakmakla görevli olan Anayasa Mahkemesi'nin, bir siyasi partinin kapatılmasına hükmedebilmesi için, öncelikle o siyasi partinin hukuken var olduğunu tespit etmesi gerekmektedir. O halde; Anayasa Mahkemesi'nin, görmekte olduğu bir kapatma davası

içerisinde siyasi parti tüzel kişiliğinin devam edip etmediğini ön sorun olarak inceleme yetki ve görevine öncelikle sahip olduğu tartışmasıdır.

Siyasi partiler hakkındaki mali denetim veya benzeri diğer işlemler söz konusu olduğunda da, öncelikle siyasi partinin “hukukten var olup olmadığı” sorusu akla gelmekte ve bu sorunun yanıtlanması gerekmektedir. Kuşkusuz hukuk sistemimiz içerisinde, bir siyasi partinin “hukukten var olup olmadığı” sorusunu yanıtlama yetki ve görevi Anayasa Mahkemesi'ne aittir. Bu şekilde belirtilen sorunun yanıtlanmasının ancak görülmekte olan bir dava içerisinde ön sorun olarak mümkün olduğu, Anayasa Mahkemesi'nin “bir dava olmadan” böyle bir incelemeyi yapamayacağı hususu söylenemez. Anayasa Mahkemesi talep üzerine her zaman bu konuda inceleme yapmakla görevli olup; bu konuyu Anayasa Mahkemesi'ne taşımak görevi ise, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na aittir.

Siyasi partinin hukukten var olup olmadığı yani hukuki varlığının son bulup bulmadığına ilişkin dava, özde bir tür kapatma davası değildir. Bu nedenle kapatma davası için geçerli olan hükümler burada mutlak olarak uygulanamaz. Ancak, mevzuat bütünüyle dikkate alındığında, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partiler hakkında, kapatma davalarına uygulanan bazı kuralların bu konuda da geçerli olduğunda kuşku duymamak gerekmektedir.

Siyasi parti, milli iradenin oluşturulması amacı ile kurulmaktadır. Bu husus 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 2. maddesinde de ifade edilmektedir. Milli iradenin oluşmasını esas alan ve bu amaçla kurulan bir siyasi partinin, üye yazımı ve kaydı yoluna gitmesi, bu nedenle parti kurucuları ve yasada belirtilen diğer üyelerinden oluşan “kurucular kurulu” tarafından merkez karar ve yönetim kurulları ile merkez disiplin kurulunu oluşturması; bu kurullarca da yukarıdan aşağıya doğru olarak il teşkilatının kurulması, il teşkilatı tarafından ilçe, ilçe teşkilatı tarafından da belde teşkilatlarının oluşturulması gerekmektedir.

Bir siyasi partinin kuruluşunu takiben olağan büyük kongresini yapabilmesi için ise, kurulu belde teşkilatı tarafından yapılacak kongreyi takiben, ilçe kongresinin yapılarak, tespit edilecek delegelerle il kongresinin gerçekleştirmesi ve ilden de tespit edilecek delegelerle, (doğal delegelerin de katılımıyla) büyük kongrenin toplanması icap etmektedir.

Bu şekilde parti kararları ve yönetimi, tabandan hareketle demokratik esaslar çerçevesinde oluşmakta; kendi içerisinde demokratik kurallara göre yönetilen partinin de, demokratik esaslar çerçevesinde milli iradeyi oluşturmak için faaliyette bulunması ve bunun için de seçimlerle gelinen organlara talip olması, dolayısıyla seçimlere katılması lazımdır.

B- DAVANIN KONUSU

Adalet Partisi belgelerini 11.04.1995 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na vererek 2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 8. maddesi uyarınca tüzel kişilik kazanmıştır.

Adalet Partisi kurulduğundan bu güne kadar:

- Hiçbir yerde teşkilatlanmadığı, üye kaydetmediği,

- Derneklerin kendiliğinden son bulma hallerini düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesindeki : “Olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması” şeklindeki düzenlemeye karşın büyük kongresini iki kez üst üste yapmadığı,

- Tüzüğünde öngörülen yönetmelikleri, organlarını toplayamadığı için çıkaramadığı,

- Herhangi bir faaliyet içerisinde bulunulmadığı, bu bağlamda kuruluşunu takiben seçimlere katılma yeterliliğine hiçbir zaman ulaşmadığı için herhangi bir seçime de katılmadığı,

Anlaşıldığından, kuruluş amaç ve koşullarını kaybeden adı geçen Partinin kendiliğinden dağılmış sayıldığıнын tespitini talep zorunluluğu doğmuştur.

C- KONUYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Konuyla ilgili olarak Anayasa ve diğer yasalarda yer alan hükümler:

a) Anayasa'daki düzenlemeler :

Madde 68/3: “Siyasi partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.”

Madde 69/1: “Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir.”

Madde 69/son; “Siyasi partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, kapatılmaları ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ile siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir,”

b) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu :

Madde 3 : “Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzelkişiliğe sahip kuruluşlardır.”

Madde 4/2: “Siyasi partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasa'da nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı olamaz.”

Madde 5/2: “Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlar çerçevesinde, önceden izin almaksızın serbestçe kurulurlar.”

Madde 7: “Siyasi partilerin teşkilatı; merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından; Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ile il genel meclisi ve belediye meclisi gruplarından ibarettir. Siyasî partilerin tüzüklerinde ayrıca kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri yan kuruluşlarla, yabancı ülkelerde yurtdışı temsilciliği kurulması öngörülebilir.”

“Belde teşkilatı il ve ilçe merkezleri dışında belediye teşkilatı olan yerlerde kurulur.”

“Belde teşkilatları ilçe başkanlığına bağlıdır. Bu teşkilatların seçim tarzı, kuruluş ve faaliyet şekil ve şartları, üye sayısı, il ve ilçe teşkilatlarıyla münasebetleri siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilir.”

Madde 8/3: “Siyasi partiler, bildiri ve belgelerin, İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzel kişilik kazanırlar.”

Madde 10: “Cumhuriyet Başsavcılığınca her siyasi parti için bir sicil dosyası tutulur.

Bu sicil dosyasında:

...b) Merkez organları ile, teşkilat kurdukları il, ilçe ve beldeleri, bunların organlarında görev alanların adlarını, soyadlarını, doğum yer ve tarihlerini, meslek veya sanatlarını ve ikametgahlarını gösterir onaylı listeleri, ...

Bulunur.

Madde 14/6 : “Büyük kongre parti tüzüğünün göstereceği süreler içerisinde toplanır. Bu süre iki yıldan az üç yıldan fazla olamaz.”

Madde 14/7 : “...Parti kurucuları ilk büyük kongreyi, partinin tüzelkişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorundadırlar.”

Madde 31 : “Siyasi partilerin merkez teşkilatı Ankara il merkezinde ... bulunur.”

Madde 121 : “Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır.”

c) 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu :

Madde 87 : “Dernekler, aşağıdaki hâllerde kendiliğinden sona erer:

1. Amacın gerçekleşmesi, gerçekleşmesinin olanaksız hâle gelmesi veya sürenin sona ermesi,

2. İlk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması,

3. Borç ödemedede acze düşmüş olması,

4. Tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hâle gelmesi,

5. Olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması.

Her ilgili, sulh hâkiminden, derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebilir.”

d) Dernekler Kanunu :

Madde 36 : “...Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun hükümleri uygulanır,”

D - HUKUKSAL DURUM :

Siyasi parti tüzel kişiliğinin son bulduğu yani dağılmış sayıldığının tespitine yönelik talepte bulunma ve karar verme yetki ve görevinin kime ait olduğu, hangi hallerde bu kararın verilebileceği, bu kararın niteliğinin ne olduğu ve hangi tarihten itibaren hüküm ifade edeceği hususlarının açıklanması gerekmektedir.

a) Görev ve yetki:

Siyasi partilerin nasıl tüzel kişilik kazanacağı 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nda ayrıntıları ile düzenlenmesine rağmen, tüzel kişiliğin (kapanma veya kapatılma kararı olmaksızın) hangi hallerde kendiliğinden son bulacağı konusunda ise bu Yasada açık bir düzenleme mevcut değildir.

Ancak, 2820 sayılı Yasa'nın 121/1. maddesinde, “Türk Medeni Yasası ile Dernekler Yasası'nın ve dernekler hakkındaki diğer yasaların, Siyasi Partiler Yasası'na aykırı olmayan hükümlerinin, siyasi partiler, hakkında da uygulanacağı” belirtilmiş; bu şekilde diğer yasalardaki düzenlemelerin tekrarından kaçınılmıştır.

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nda konuyla ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiş, anılan Yasanın 36. maddesinde ise bu Yasada hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun uygulanacağı öngörülmüştür.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesinde bir derneğin hangi hallerde dağılmış sayılacağı açıkça düzenlenmiştir.

Bu maddelerin; siyasi partiler konusundaki Anayasal kurallar ile Siyasi Partiler Yasası'ndaki düzenlemelere aykırı olmayan hükümlerinin, siyasi partiler hakkında da uygulanması söz konusudur.

Anayasa, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası, 2797 sayılı Yargıtay Yasası ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Yasa hükümlerine göre, siyasi partilerden istemde bulunma, parti faaliyetlerini izleme, soruşturma ve gerektiğinde kapatma ile hukuki varlığın son bulduğunun tespiti konusunda dava açma görevi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na aittir. Belirtilen mevzuat gözetildiğinde siyasi partilere yasalarda öngörülen yaptırımı uygulayacak merci ise kuşkusuz Anayasa Mahkemesi'dir.

Mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik kararlarına göre “siyasi partinin hukuki varlığının mevcut olup olmadığı” konusunun, yalnızca Anayasa Mahkemesi'nce incelenmesi mümkündür. Çünkü, 2820 sayılı Yasa'nın 121/1. maddesindeki düzenlemede, diğer yasaların “siyasi partiler yasasına aykırı olmayan hükümlerinin siyasi partiler hakkında da uygulanabileceği” ifade edilirken; siyasi partilerin dernekler gibi işlem göremeyecekleri, dolayısıyla siyasi partiler konusunda görevlendirilmesi nedeniyle, Anayasa Mahkemesi dışında bir başka mahkemenin bu konuda yetkili ve görevli olamayacağı öngörülmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin bu incelemeyi yapabilmesi ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının talepte bulunmasına bağlıdır. Böyle bir talep veya inceleme için görülmekte olan veya ayrı bir dava bulunmasına da gerek yoktur.

b) Dağılma nedenleri:

2820 sayılı Yasa'nın 121. maddesi göndermesiyle Türk Medeni Kanunu ve Dernekler Kanunu'ndaki hükümler ışığında siyasi partilerin dağılma nedenleri sıralanacak olursa;

- Siyasi partinin kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmesi, kuruluş amacının gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi,

- Acze ya da borç ödemede acze düşmesi,

- Merkez karar ve yönetim kurulunun tüzük gereğince oluşturulmasının olanaksız hale gelmesi,

- İlk genel kurul toplantısının süresinde yapılmaması ve zorunlu organlarının oluşturulmaması olması,

- Olağan genel kurul toplantısını üst üste iki kere yapılamaması

Durumlarında siyasi partinin dağılmış sayılma durumunun incelenmesi gerekmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken husus, bahse konu nedenlerin gerçekleşmesi halinde, 2820 sayılı Yasa'nın 104/1. maddesine göre, ön koşul olarak Anayasa Mahkemesinden ihtar kararı alınmasının gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

Bir siyasi parti hakkında öncelikle 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası ve doğal olarak anılan Yasa'nın 104/1. maddesindeki hükmün işletilmesi gerekmekte ise de; bu maddenin işletilmesi ortada hukuken bir siyasi partinin var olduğu yani aykırılığı giderebilecek bir siyasi partinin mevcudiyetinden söz edilebildiği haller için söz konusu olabilir. Diğer bir ifade ile ortada, hukuken bir siyasi parti yok ise, ihtar kararını yerine getirebilecek hukuksal bir kişilikten de söz edilemez. Bu halde o siyasi parti hakkında ihtar kararı alınması değil, tüzel kişiliğinin son bulmuş olduğunun tespit edilmesi yoluna gidilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, bir dernek için ilk kongrenin süresinde yapılmaması dağılmış sayılma nedeni iken; sadece bu neden bir siyasi parti hakkında başlı başına dağılma nedeni oluşturmayıp; 2820 sayılı Yasa'nın 104. maddesinin işletilmesini gerektirir bir durumdur.

c) Kararın niteliği:

Siyasi partinin hukuki varlığın son bulduğunun, yani dağılmış sayılmanın tespiti konusunda verilecek karar, çekişmesiz yargısal bir tespit kararıdır. Dağılmış sayılma talebinin yerinde görülmesi halinde, mevcut, hukuken var olan bir hasımdan söz edilemeyeceğinden, yargısal işlem çekişmesiz nitelik taşımaktadır.

Yüksek Mahkemeniz de, dağılmış sayılmanın tespitine yönelik davaları, çekişmeli yargısal bir işlem olarak değil; çekişmesiz yargısal bir işlem olarak değerlendirmekte ve dava olarak değil "değişik işler" nitelendirmesi ile yürütmektedir.

Yargısal bir değerlendirme sonucunda bu tespit kararı verildiğinden; karar kuşkusuz "yargısal" bir nitelik taşımaktadır.

Dağılmış sayılmanın tespiti kararı, dağılma nedeninin varlığı halinde ve talep üzerine verilebilecek bir karardır. O halde talep anında ya da öncesinde bu nedenlerin mevcut olması gerekmektedir.

Bu tespit kararı ile parti tüzel kişiliği sona ermeyip, tüzel kişiliğin daha önce kendiliğinden son bulduğu tespit edildiğinden, tespit kararına konu nedenlerin hangi tarihte gerçekleşmiş sayıldığı da önemlidir. Şöyle ki; tespit kararının, hangi tarihten itibaren hüküm ifade edeceği; bir diğer anlatım ile verilecek tespit kararının, talep tarihinden mi' yoksa daha önceki bir tarihten itibaren mi' geçerli olacağı hususu, tespite dayanak olan nedenlerin hangi tarihte gerçekleşmiş olduğunun belirlenmesi ve bilinmesini de gerektirmektedir.

Yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde, bir siyasi partinin kuruluş ya da varlık nedenlerini kaybetmiş sayılmasının “yasa ile öngörülmesi” ve içerik itibarıyla bu şekilde “meşru amaç” ve “demokratik toplumda gereklilik” ölçütlerine uygunluğu halinde, evrensel normlara aykırılık halinden de söz edilmesi mümkün değildir.

E- DEĞERLENDİRME

Davalı Adalet Partisi'nin kuruluş aşamasında bildirilen “Yeşilyurt Sokak No 38/12 Aşağıayrancı/Ankara” adresindeki genel merkez adresi boşaltılmış, genel merkez adresi olarak 21.09.2006 günlü dilekçe ile “Cinnah Caddesi, Farabi Sokak No 12/10 Ankara ve Birlik mahallesi 4. Cadde No 13/8 Çankaya/Ankara” 06.12.2007 tarihli dilekçe ile de “Kavaklıdere Bilezik Sokak No 6/6 Ankara” adresi Cumhuriyet Başsavcılığımıza bildirilmiştir.

Siyasi Partiler Yasasının 10. maddesi uyarınca; il, ilçe ve beldelerde teşkilat kurduğuna, kuruluş bildirgesinde yer alan kurucu üyeler dışında partiye üye kaydettiğine ve faaliyetini sürdürdüğüne dair hiçbir bilgi ve belge Cumhuriyet Başsavcılığımızdaki sicil dosyasına intikal ettirilmemiştir.

Partinin milli iradenin oluşturulması için bu şekilde hiçbir çalışma, üye kaydı ve örgütlenme içerisinde olmadığı, kuruluşundan itibaren seçimlere katılma yeterliliğine hiçbir zaman sahip olmadığı için, herhangi bir seçime de katılmadığı anlaşılmaktadır.

2820 sayılı Yasa'nın belirttiği ve anılan Partinin tüzüğünde de yer alan zorunlu yönetmelikler de çıkartılmamıştır.

Davalı Siyasi Parti hakkında Cumhuriyet Başsavcılığımızın 28.06.2001 gün ve SP 78 Hz 2001/7 sayılı dilekçesi ile ilk büyük kongresini yapmadığından bahisle 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 104. maddesi uyarınca istenilen ihtar istemi konusunda Yüksek Mahkemenizin 09.01.2002 gün ve 2001/7 (Siyasi Parti İhtar) Esas, 2002/4 sayılı kararı ile aykırılığın giderilmesi hususunda davalı Adalet Partisine ihtarla bulunulmasına karar verilmiştir.

Yine Cumhuriyet Başsavcılığımızın 29.05.2002 gün ve SP.78 Hz.2002/7 sayılı iddianamesi ile davalı Partinin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebiyle açtığımız davamız, Yüksek Mahkemenizin 12.07.2006 gün ve 2002/3 (Değişik İşler), 2006/2 Karar sayılı hükmü ile “Anayasa Mahkemesi'nin 26.04.2002 günlü, 24737 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 09.01.2002 günlü, E:2001/7 (SPI), K:2002/4 sayılı kararıyla Adalet Partisi'ne, büyük kongresini yapması için 6 aylık süre verilmiştir. Parti, derneklerden farklı olarak siyasi partiler açısından ihtar sebebi sayılan ilk genel kurul toplantısını 26.10.2002 günü çoğunluk sağlanamadığı için ertelemişse de, 16.11.2002 tarihinde gerçekleştirmiş ve yetkili organlarını oluşturmuş olup böylece ihtar kararının gereğini yerine getirmiştir. Bu arada, 2820 sayılı Yasa'nın 8/2 ve 31. maddelerine uygun bir biçimde genel merkez adresini bildirmiştir. Buna göre siyasi partinin kuruluş amacının gerçekleşmesinin olanaksız hale geldiğinden de söz edilemez. Bu nedenlerle, koşulları oluşmadığından Adalet Partisi'nin dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespiti isteminin reddine karar verilmesi gerekir” gerekçesiyle reddedilmiştir.

Siyasi Partiler Yasasının 14/6. maddesinde yer alan “Büyük kongre parti tüzüğü’nün göstereceği süreler içerisinde toplanır. Bu süre iki yıldan az üç yıldan fazla olamaz.” ve demeklerin kendiliğinden son bulma hallerini düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 87. maddesinde ki: “Olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması” şeklindeki emredici hükümlere rağmen, 11.04.1995 tarihinde tüzel kişilik kazanan davalı Adalet Partisi ilk büyük kongresini Yüksek Anayasa Mahkemesinin verdiği ihtar kararı ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine ilişkin açtığımız davamız üzerine 16.11.2002 tarihinde yapmış, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası ve Tüzüğü’nün öngördüğü yetkili organlarını oluşturmuş, bunun dışında anılan tarihten bu güne kadar büyük kongresini toplamamış, böylelikle büyük kongresini iki defa üst üste yapmamış duruma düşmüştür.

Tüm bu hususlar Adalet Partisi’nin Başsavcılığımızda tutulan siyasi parti sicil dosyası üzerinde yapılan incelemelerle de sabit olmuştur.

Siyasi Partiler, milli iradenin oluşmasını sağlayacak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde, ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanacak, Anayasa’da niteliği belirtilen demokratik esaslara uygun olarak çalışacak kuruluşlardır. Anayasa’nın 68. maddesi, siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarından olduğunu sayarken Anayasaya ve kanunlara, hukuk devleti ilkelerine uygun faaliyet sürdüreceklerini belirtmektedir. Siyasi parti hiçbir faaliyet yapmayacak ise kurulmamalı, kurulmuş ise kanuni görevlerini süresi içinde Anayasada kendisine verilen önemle orantılı olarak yerine getirmelidir. Parti kuruluşunu takiben, teşkilatını kuracak, organlarda görev alanları Cumhuriyet Başsavcılığına bildirecek, amacı ile özdeşleşen şekilde üye kayıtları yapacak, aidat toplayacak toplumsal görevini yerine getirecek merkez organı, partiyi temsil edecek başkan ve diğer icra ve disiplin organlarını seçecek, büyük kongresini yapacak, seçim kurulundan tasdikli üye kayıt, gelir gider, demirbaş ve defterlerini tutacak, mali ve idari sorumluluğuna uygun davranacak, Anayasa Mahkemesince yapılacak denetime uygun koşullarını hazırlayacaktır.

Davalı siyasi Parti bu sayılan Anayasal görevlerinden hiçbirini bugüne kadar yerine getirmemiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; Adalet Partisi’nin amacını gerçekleştirmek için gerekli kuruluş koşullarını kaybettiği, Anayasa ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasında yer alan hükümler çerçevesinde bir siyasi parti niteliği taşımadığı kuşkusuzdur. Adalet Partisi, yasanın öngördüğü kuruluş amaç ve şartlarını taşıma ve sürdürme iradesine sahip değildir; bu iradeyi, kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmiş, bu amaç ve şartların gerçekleşmesi artık olanaksız hale gelmiştir. 2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasası ve Türk Medeni Yasası’nın yukarıda yazılı hükümleri karşısında Partinin kendiliğinden dağılmış duruma düştüğü açıktır.

Anılan tespite dayanan nedenler “yasa ile öngörülmüş olup meşru ve demokratik toplumda gereklilik” ölçütlerine aykırı da değildir.

Belirtilen tüm bu nedenlerle; kuruluş amaç ve koşullarını, talep anına kadar mevcut olan ve süregelen eylemleri nedeniyle kaybeden Adalet Partisi’nin hukuki varlığının son bulduğunun, yani kendiliğinden dağılmış sayıldığının tespit edilmesi gerektiğinin yasal bir zorunluluk olduğu tartışmasızdır:

F- SONUÇ VE İSTEM

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı davalı Adalet Partisi'nin, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 121. maddesi, Dernekler Yasası'nın 36. maddeleri aracılığıyla Türk Medeni Yasası'nın 87. maddesi uyarınca, “talep tarihi itibarıyla kuruluş amaç ve şartlarını kesin olarak kaybetmesi nedeniyle” kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi iddia ve talep olunur.”

II- İNCELEME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın iddianamesi, konuya ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve Yasa kuralları ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Adalet Partisi, gerekli belgelerin 11.4.1995 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na verilmesi suretiyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmış, ilk büyük kongresini 16.11.2002 tarihinde yapmıştır.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında siyasi partilerin en yüksek organının büyük kongre olduğu, 28.3.1986 günlü ve 3270 sayılı Yasa ile değişik altıncı fıkrasında büyük kongrenin parti tüzüğüne göre süreler içerisinde toplanacağı ve bu sürenin iki yıldan az üç yıldan fazla olamayacağı; 31.3.1988 günlü 3420 sayılı Yasa ile değişik 36. maddesinde siyasî partilerin seçimlere katılabilmesi için illerin en az yarısında oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olması veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunmasının şart olduğu, bir ilde teşkilatlanmanın merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte birinde teşkilat kurmayı gerektirdiği, 21.5.1987 günlü, 3370 sayılı Yasa ile değişik 7. maddesinde de siyasî partilerin teşkilatının merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ile il genel meclisi ve belediye meclisi gruplarından ibaret olduğu belirtilmiştir.

Parti Tüzüğü'nün “*Büyük Kongre Toplantıları ve Gündemi*” başlıklı 39. maddesinde de, 2820 sayılı Yasa'nın 14. maddesi kuralı yinelenmiş ve büyük kongre olağan toplantılarının iki yıldan az, üç yıldan fazla sürede yapılamayacağı belirtilmiştir.

Parti, kendiliğinden dağılma ve hukuki varlığının sona erme durumunun gerçek olduğunu açıklayarak iddianamede ileri sürülen hususları kabul etmiştir.

Siyasî Partiler Kanunu'nun 121. maddesinin birinci fıkrasında, “*Türk Kanunu Medenîsi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasî partiler hakkında da uygulanır*” denilmektedir. 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nda konuyla ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiş, 36. maddede bu Yasa'da hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun kurallarının uygulanacağı öngörülmüştür. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesinde, kuruluş amacının gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, Tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hale gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona ermesi nedeni olarak sayılmıştır.

Davalı Parti'nin kuruluşunu takiben genel merkez dışında hiçbir yerde teşkilatlanmadığı, bu nedenle de hiçbir seçime katılamadığı, ilk büyük kongresini yaptığı 16.11.2002 tarihinden itibaren büyük kongresini toplayamadığı, böylece olağan büyük kongre toplantılarını iki defa üst

üste yapmadığı anlaşıldığından, Adalet Partisi'nin siyasi parti niteliğinin kendiliğinden sona erdiği sonucuna varılmıştır.

Öte yandan, 2820 sayılı Yasa'nın 110. maddesinde, “*Kapanan bir siyasi partinin malları, büyük kongre toplanma yeter sayısının salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, bir diğer siyasi partiye veya başka bir parti ile birleşmek için kapanma kararı alınmışsa, birleşeceği partiye, ilgili partinin de kabul etmesi şartıyla devredilebilir. Aksi halde kapanan siyasi parti malları Hazineye geçer*” denilmektedir. Bu durumda, tüzelkişiliği sona eren Parti'nin mallarının Hazine'ye geçirilmesi gerekir.

III- SONUÇ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, Adalet Partisi'nin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi istemine ilişkin 28.7.2009 günlü, SP. 41 Sor. 2009/4 sayılı İddianamesi ve ekleri, konuya ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve yasa kuralları incelendi, gereği görüşülüp düşünüldü;

1- Adalet Partisi'nin, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi yollamasıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesi gereğince dağılmış sayılarak hukuki varlığının sona erdiğine,

2- Parti'nin tüm mallarının, 2820 sayılı Yasa'nın 110. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Hazine'ye geçmesine,

3- Gereğinin yerine getirilmesi için karar örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

15.10.2009 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Haşim KILIÇ

Başkanvekili
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye
Ahmet AKYALÇIN

Üye
Mehmet ERTEN

Üye
Mustafa YILDIRIM

Üye
Cafer ŞAT

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Şevket APALAK

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Zehra Ayla PERKTAŞ